

VESZPRÉMI ÉRSEKI HITTUDOMÁNYI FŐISKOLA

Hittanári Szak

Hitoktatói Levelező Tagozat

**EGY KÖZÉPVÁROS KÉT PLÉBÁNIÁJÁNAK
ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉSE
1998**

Jáki Zsolt

szakdolgozata

Konzulens tanár: Dr. Kazányi Tivadar

Veszprém
2000

Tartalomjegyzék

BEVEZETÉS

1. EGYHÁZ, RÉSZEGYHÁZAK, PAPTÍPUSOK ÁLTALÁNOS BEMUTATÁSA

1.1. A Római Katolikus Egyház két egyetemes zsinata tükrében

- 1.1.1. A Tridenti Zsinat egyházképe
- 1.1.2. A II. Vatikáni Zsinat egyházképe

1.2. Egyházközségek típusai irányításuk szerint

- 1.2.1. A Magyar Katolikus Egyház történelmi háttere a XX. században
- 1.2.2. Egyházközségi képviselőtestület által kormányzott egyházközségek
- 1.2.3. Lelkipásztori tanácsok az egyházközségek élén

1.3. Paptípusok

- 1.3.1. Főtisztelendő, kegyelmes úr
- 1.3.2. Testvér a testvérek között

2. A KÉT PLÉBÁNIA BEMUTATÁSA

2.1. Plébániatörténetek

- 2.1.1. Szt. Kristóf plébánia
- 2.1.2. Szt. Anna plébánia

2.2. Plébánosok

- 2.2.1. Dr. Tóth Kálmán atya
- 2.2.2. Szabó János atya

2.3. A működési területek jellemzése

- 2.3.1. Szent Kristóf plébánia
- 2.3.2. Szent Anna plébánia
- 2.3.3. Összevetés

2.4. A plébániák irányítása

- 2.4.1. Szt. Kristóf plébánia
- 2.4.2. Szent Anna plébánia

2.5. Lelkipásztorkodás, vallásosság

- 2.5.1. Szt. Kristóf plébánia
- 2.5.2. Szt. Anna plébánia
- 2.5.3. Összevetés

2.6. Jövőkép

- 2.6.1. Szt. Kristóf plébánia
- 2.6.2. Szent Anna plébánia

BEFEJEZÉS

IRODALOMJEGYZÉK

FÜGGELÉK

„Az egész keresztény élet lényege szerint közösségi. Az ősegyház úgy fejlődött ki, mint kis keresztény közösségek együttese, szétszórva a római világban, ahol mint a föld sója, mint kovász a tésztában, azt a szerepet játszották, amit az Úr szabott meg számukra. Lassanként egy belső erő - a benne működő Szentlélek ereje - révén alakult ki az egyház. Mielőtt az egyház világ-egyház lett volna, korintusi, efezusi, vagy galata egyház voltak. Ezek magától értetődően éltek a testvériességet.

Ebből eligazítást kaphatunk a jövőre nézve is. Az egyház jövője most inkább mint valaha, a közösségi életnek erejétől és minőségétől függ. Az egyház az lesz, amik a keresztény közösségek lesznek, hiszen bennük épül ki Krisztus titokzatos teste.”

*/Csanád B.- Csepregi I.:
Egyházközségek- "részegyházak"/*

Bevezetés

Rendszerváltás zajlik a Római Katolikus Egyházban. A keresztény emberek közönségéből közösség alakul. Érdekes folyamat ez, én is részese vagyok, katolikusként. Dolgozatom célja, hogy a világegyházban zajló átalakulásokat a dedukció módszerével két egyházközség bemutatása kapcsán hozzam közelebb. A párhuzamba állítással óvatosan kell bánnom, mert az elméletek sosem jelennek meg tisztán a gyakorlatban.

Továbbá egy hipotézis igazolására is vállalkozom, miszerint a Katolikus Karizmatikus Megújulási Mozgalom egyik alkalmas eszköze a közösségi plébánia kialakításának.

A Magyar Katolikus Egyházban, - szűkebben a két egyházközségben - megfigyeléseimet korábban alapvetően nem kutatóként hanem hívőként végeztem. Mint említettem én is részese voltam, és vagyok a folyamatnak. A maguk természetes közegében ismertem meg a különféle attitűdöket és magatartásokat, melyeket kiegészítettem interjúkkal és dokumentumok elemzésével. Mivel a mindennapi életem során végeztem ezt a „terepkutatót”, inkább kvalitatív adatokkal rendelkezem. Ismereteimet vallásszociológiai szempontok alapján rendszerezem és értelmezem.

Tudományos objektivitásra törekvésem ellenére sem küszöbölhetem ki értékválasztásom és szubjektivitásom.

Az elemzés során az anonimitásra törekszem, ami kiterjed a két valós plébánia nevére, papjaikra, és a városra. A névcserét a valódi nevek összes előfordulási helyén alkalmazom. Legyen a magyar középváros neve Csata, melyben a két vizsgált plébánia a Szent Kristóf, és a Szent Anna plébánia. A Szt. Kristóf plébánia jelenlegi plébánosa Dr. Tóth Kálmán, a Szt. Annáé Szabó János, Jani atya.

A tanulmány két részből áll, az első részben általánosságban mutatom be a Római Katolikus Egyház régi és alakuló új arcát. Mivel a világegyház sejtjei a plébániai közösségek, az első részben ezek típusainak leírása történik. Ma még Magyarországon az egyházközségi életet döntően befolyásolja a plébános személye, ezért a paptípusok ismertetésére is sor kerül. Ez a rész döntően a szakirodalomra épül, amit azért tartok fontosnak, hogy a kontextusukban tudjam elhelyezni a bemutatott jelenségeket.

A második részben az egyházközségekben szerzett tapasztalataimat rendszerezem.

1. Egyház, részegyházak, paptípusok általános bemutatása

1.1. *A Római Katolikus Egyház két egyetemes zsinata tükrében*

A keresztények életében nagy változást hozott Constantinus császár 313. évi ediktuma, valamint a császárnak és családjának kereszténységet támogató politikája. Intézkedései révén az őskeresztények üldözött katakombaegyháza vallásszabadságot kapott, rövidesen államvallássá lett. Ettől kezdve az 1500-as évekre az egyház fokozatosan eltávolodott az általa meghirdetett eszményektől. A korabeli megújulási mozgalomból második skizma (egyházszakadás) lett. A reformáció megdöbbsentette a Katolikus Egyház vezetőit, önvizsgálatra indította e hatalmas szervezetet. Ezért hívták össze évezredünk egyik legnagyobb hatású egyetemes zsinatát, a Tridenti Zsinatot (1545-63). Nagy megújulást hozott a világegyházba, hosszú évszázadokra meghatározva ezzel annak jövőjét. A zsinati újítások gyakorlatba ültetése nem történt torzulásmentesen. A zsinat egyes határozatait hangsúlyosabban kellett képviselni az ellenreformáció során. A következő négy évszázad alatt is voltak egyetemes zsinatok, ezek többnyire a Trentói Zsinat tanítását pontosították. Négy száz év társadalmi változásai miatt elavulttá váltak az akkor új gondolatok, formák. A XX. század második felére időszerűvé vált egy paradigmaváltó korszerű zsinat, mely reagál az egyházi berendezkedés és a civil társadalom különbségeire.

1.1.1. **A Tridenti Zsinat egyházképe**

Századunk zsinata előtt egysíkú egyházfogalom uralkodott, mely az egyház jogi és strukturális oldalát domborította ki. Az egyházat egy földön élő társaságnak fogták fel, melynek tagjai katolikus keresztények, és a látható fejük a pápa. (Csanád B.-Csepregi I., 1979.). Eme önmeghatározásnak fontos szerepe volt a katolikus identitás erősítésében a protestánsok ellenében. E mellett az adott kor társadalmi struktúrája lehetővé is tette a klerikus-laikus csoportra osztott egyház életképességét. Mivel a szekularizáció még nem vette kezdetét, a klérusnak az egész társadalomra vonatkozóan nagy tekintélye volt, tudásának, vagyonának, lelki hatalmának köszönhetően. „A Trentói Zsinat utáni teológiai értelmezések a látható egyház természetének és adottságainak elemzéséből indultak ki.”¹

Századunk egyetemes zsinatát az utolsó pillanatban hívták össze, az egyház önmagát rendíthetetlen sziklának tekintette a zajló világ közepén. Bevehetetlen várnak, mely túlél minden támadást. Közben az elszigeteltség egyre nőtt a világ és az egyház között, a Tridenti Zsinat sok újdonsága mára elavulttá, használhatatlanná, sőt károsná vált.

1.1.2. **A II. Vatikáni Zsinat egyházképe**

A II. Vatikáni Zsinat (1962-65) sem tagadja meg az egyház intézményes jellegét, hierarchikus rendjét. (Csanád B.-Csepregi I., 1979.) Ugyanakkor az egyház misztérium-közösségi jellege került első helyre. „De nem kell két valóságnak tekintenünk a hierarchikus szervekkel ellátott társaságot és Krisztus misztikus testét, a látható gyülekezetet és a kegyelmi közösséget, a földi egyházat és a mennyei javakban bővelkedő egyházat: ezek emberi és isteni elemekből álló egyetlen összetett valóságot alkotnak, amelyet ezért kitűnő analógia alapján a megtestesült Ige

¹ Dr. Cserháti József: Bevezetés, In.: Dr. Cserháti József - Dr. Fábián Árpád szerk.: A II. Vatikáni Zsinat tanítása, 46.p.

misztériumához szokták hasonlítani.”² Az egyházi közösségben a hierarchia és a hívek egysége és tagoltsága határozza meg az egyház közösségi, szociális arculatát. Az egyház önmeghatározásában is visszatért a bibliai képekhez az általánosító fogalmak helyett, közülük a legtokéletesebb a „Krisztus teste” kép, mely az életközösséget jól kifejezi. A fej a fő: Krisztus, a test tagjai az egyház tagjai. Egyik tag sem függetlenítheti magát sem a főtől, sem a többi tagtól, mert ezzel megszűnik a testnek tagja lenni. Az intézményes egyház elszigetelő hatásának következménye lett az elkereszténytelenedés tömegjelenségévé válása.

A hívek kötelességei mellett jogaik is megjelentek, a laikusok szerepnövekedésével megkezdődött a „klérus-egyház” túlsúlyának csökkentése. A szubszidiaritás elvét alkalmazva fokozódni kezdett a kisközösségek feladatvállaló és végrehajtó szerepe. Centralizált irányítás helyett sok minden a megyéspüspök hatáskörébe került. Csökkent az úr a pápa-püspökök-papok között. Mintegy felnőtt az egyház a gyermekkorból. Egy tekintélyelvű vezetés helyett demokratikusabb formák terjedtek el.

A Katolikus Egyház a befelé irányuló munka mellett a többi vallással, keresztény felekezettel is békülékenyebb viszonyba került. Csökkent az elszigeteltség más egyházakkal szemben. A nem keresztény tömegekkel kapcsolatban megalkották az „anonim kereszténység” fogalmát.

1.2. Egyházközségek típusai irányításuk szerint

„Az egyház lelkipásztori struktúrája azt jelenti, hogy az egyház lelkipásztori szempontból kisebb-nagyobb, egymással összefüggő egységekre bomlik, amelyekben, illetve amelyek által lelkipásztori küldetését megvalósítja. Ilyenek: az egyháztartomány, az egyházmegye, az esperesi kerület, és a plébánia. A plébánia az egyházjog szerint a legkisebb önálló - területileg meghatározott - lelkipásztori és egyházi igazgatási egység, melynek az élén a plébános áll.”³ A zsinat a plébániát is helyi egyháznak nevezi, ennek fogalma lényegében azonos az egyházfogalommal. Ebből kifolyólag, amit fentebb az egyetemes egyház II. Vatikáni Zsinat előtti és utáni jellemvonásairól leírtam, az lényegében a plébániákra is igaz (lehet). Ami lényeges elem a világegyházban, annak meg kell lennie a helyi egyházban is.

1.2.1. A Magyar Katolikus Egyház történelmi háttere a XX. században

A II. Vatikáni Zsinat előtti jellemzőket a két világháború közötti egyházi életben fedezhetjük fel Magyarországon. Ez az élet a diktatúrabelihez képest virágzó volt, de voltak negatívumai is. A híveket gyermeknek tekintő klerikus szemlélet folytatódott 1945 után. Ez a régi szemlélet sok helyen még a mai napig is él, ártva ezzel az egyháznak. A szocializmus évei alatt a Magyar Katolikus Egyház nem mindenben tudta követni a világegyházban végbemenő változásokat. Ez idő alatt zajlott a Zsinat, az újdonságok csak megnehezített utakon szivároghattak be az országba. A Magyar Katolikus Egyház félig-meddig elszakadtan működött Rómától, a Párt saját egyházat akart belőle csinálni. A központi hatalom minden önszerveződést, összejárást szigorúan tiltott a civil szférában is. A voluntarista politika hatására szinte megszűnt a plébániai élet.

A diktatúra nem volt egynemű időszak. A nyolcvanas években (illetve 1976, a Helsinki Egyezmény aláírása után) sok helyütt már jóval nagyobb volt a szabadságtér a plébániai lelkipásztorkodás számára, mellyel kevés helyen éltek. A legtöbb helyen nem is törekedtek a túlélésnél többre a rendszerváltásig.

² Dr. Cserháti József- Dr. Fábián Árpád szerk.: I. m., 46.p.

³ Tomka Ferenc: A fogalmak tisztázása, In.: Dr. Tomka Ferenc: Az evangelizáció, 92. p.

A jelen feladata az újjáépítés a zsinati kívánalmak szerint, melynek számolnia kell korunk tekintélyválságával. A posztkommunista országokban a diktatórikus, paternalisztikus „állambáccsival”, mint tekintéllyel szemben fokozódott az ellenállás. Ennek a történelmi folyamatnak egyik lecsapódása az a pszichológiai szükséglet, amely a vertikális (tekintély-) viszonyokkal szemben a szimmetrikus, partnerszerű, testvér-testvér viszony iránt nyilvánul meg.

1.2.2. Egyházközségi képviselőtestület által kormányzott egyházközségek

A magyarországi plébániák életét a Magyarországi Katolikus Egyházközségek Igazgatási - és Adóztatási Szabályzata, az egyházmegyei zsinatok rendelkezései és az ordináriusi vezetés határozzák meg. Az 1939-ben bevezetett, azóta többször módosított igazgatási szabályzat még mindig hatályos jogforrásnak tekinthető, mivel a zsinat után nem alkottak újat. A konkrét feladatok az egyházmegyei rendelkezésekben vannak megnevezve. A szabályzat a következőképpen írja le a szervezeti felépítést.

A képviselőtestület tagjai: (ld. 1. melléklet)

- Az egyházközségek vezető testülete a képviselőtestület. Szervezete: egyházi elnök, világi elnök, gondnok, jegyző, pénztáros, pénztári ellenőrök (2 fő), képviselőtestületi tagok.
- Az egyházközségi képviselőtestületnek hivatalból tagja a mindenkori segédlelkész (káplán). (A szabályzat a kántort is ide sorolta, mostanában azonban több helyen kihagyják.)
- A többi képviselőtestületi tagot a főpásztor nevezi ki a plébános előterjesztésére.

A kinevezés rendszerint három évre szól. Régen csak 30 év feletti férfi lehetett tag, mára mindkét megszorítás megszűnt. Minden képviselőtestületi tag kinevezése után esküt tesz. Legalább évente egyszer ülést kell tartaniuk, melynek fő témája a zárszámadás és a jövő évi költségvetés. A képviselőtestület tisztségviselőit a testület tagjai választják, a választásnak titkosan kell történnie.

Mi a feladatuk az egyes tisztségviselőknek?

- *Egyházi elnök:* Mindenképpen klerikus, legtöbbször azonos a plébános személyével. Ő képviseli az egyházközséget a hatóságok előtt. A pecsétnyomókat őrzi. Ő a képviselőtestület elnöke, de nem a testület választja. Összehívja a testületet, elnököl, vezeti a ülést, kimondja a határozatokat. Az egyházközség iratait átveszi, intézi. Aláírja a gyűlési jegyzőkönyvet, iktatókönyvet vezet, kezeli az egyházközségi levéltárat. Sürgős esetekben önállóan közbelép, ellenőrzi a tisztségviselők munkáját. Részt vesz a költségvetés, számadás, leltár elkészítésében.
- *Világi elnök:* Három évre a laikusok közül választja meg a testület. Az egyházi elnök akadályoztatása esetén annak felhívására, és felügyelete mellett elnöki tiszteletet teljesít.
- *Gondnok:* A laikusok közül választják, mandátuma három évre szól. Feladata az éves költségvetés elkészítése, számadások, leltárak bemutatása. Az ingó és ingatlan vagyona ügyel, gondozza. Ő a plébános „jobb keze”.
- *Jegyző:* Vezeti a jegyzőkönyvet az üléseken. Az iratokat, leveleket ő szerkeszti meg, az ügyiratokat kezeli. Szavazáskor szavazatokat számlál.

- *Pénztáros:* Három évig kezeli az egyházközség pénztárát, a pénztárkönyvet vezeti, melynek hitelességére nagy gondot fordít. A pénzadományok megszámlálása is az ő dolga.
- *Pénztári ellenőrök:* minél gyakrabban, de legalább évente kétszer ellenőrzik a pénztárost.

Egy egyházközség vezetése centralizáltabb, ha képviselőtestület áll az élén, mert az adott közösség létszámához képest viszonylag kicsi a képviselő testületi tagok száma. Hajlamos a közösség azt hinni, hogy ez az elit testület mindent megtesz helyettük, így nekik nincs teendőjük. Közben sok helyen csak adminisztratív és anyagi ügyintézéssel foglalkozik. Ennek oka talán az, hogy inkább a tisztségekre koncentrál, nem a munkára. Nem is csoda, hogy a zsinat sürgeti átalakításukat. Egy centralizált, belső hierarchiával rendelkező csoport, mely jobban hasonlíthat egy hadsereghez, mint egy testvéri közösséghez. Társaság válhat belőle, ahol a személyek kapcsolata nem több mint, hogy egymás mellett végeznek hasonló tevékenységet. Pl. elmennek bevásárolni, mert ebédet akarnak főzni, vagy elmennek a templomba, hogy vallási kötelezettségeiknek eleget tegyenek. A mereven hierarchizált szerkezetből olyan képzet születhet a hívőben, hogy a pásztor és a nyáj kapcsolata azonos Isten és a nyáj kapcsolatával, holott ez nem igaz. „Ti ne hívassátok magatokat rabbinak, mert egy a ti Mesteretek és ti mindnyájan testvérek vagytok.”⁴ A keresztények alapvető egyenlőségének képe torzulhat benne. A zsinat előtti liturgia is oka lehetett annak, hogy kialakult a „többszintű keresztények” elmélete. A szentély volt a klerikusoké, a templomhajó a laikusoké, a templom e két része az áldoztatóráccsal (kis kerítés) volt elválasztva. A szentmise nagy részét a pap a híveknek háttal, latinul mondta.

Kétségtelen, hogy saját korában másképpen értékelték az imént bemutatottakat. Nem is szabad kiszakítani történelmi háttéréből, a jelenségeket saját társadalmi környezetében kell vizsgálni.

1.2.3. Lelkipásztori tanácsok az egyházközségek élén

Az egyházban a pasztorális tanácsokat (=lelkipásztori tanácsokat) a kölcsönös felelősségvállalás kötelezettsége hozta létre. A zsinat így hívja fel figyelmünket fontosságukra: „A lehetőségekhez képest minden egyházmegyében legyenek olyan tanácsok, amelyek az egyház apostoli tevékenységét segítsék, akár az igehirdetés és a megszentelés területén, akár a karitatív, társadalmi és egyéb területeken is... Ha mód van rá, ilyen tanácsokat létesíteni kell egyházközségekben is, egyházközségek és egyházmegyék közötti síkon is, de nemzetközi vagy nemzeti síkon is.”⁵ Másutt így: „Az egyházközség szembeszökő példa a közösségi apostolkodásra, mert egybefog minden ott található emberi különbséget, és belefűz az egyház egészébe. Szokják meg a világiak, hogy papjaikkal szoros egységben végezzék az egyházközség munkáját. Saját maguk és a világ problémáit... terjesszék az egyházi közösség elé, hogy együttesen tanácskozva mérlegeljék és megoldják.”⁶

A lelkipásztori tanácsok magyarországi elődei az egyházközségi képviselőtestületek. Nem másról van szó, mint a meglévő egyházközségi képviselőtestületek újjáalakítása, kibővítése, az egyházközség minden rétegét képviselő (értelmiségi, fizikai dolgozó, tudós, családanya, apáca, fiatal, idős, férfi, nő) tagokkal. A különböző feladatokra változatos munkacsoportok

⁴ Szent Máté: Evangélium, 28,3

⁵ Dr. Cserháti József - Dr. Fábián Árpád szerk.: A II. Vatikáni Zsinat tanítása, 328-329.p.

⁶ Dr. Cserháti József - Dr. Fábián Árpád szerk.: I. m., 321. p.

alakulnak, a tevékeny krisztushívők megtalálják a nekik legjobban tetsző feladatot annak munkacsoportjában. (ld. 2. melléklet) Ilyen módon az egyházközség hitéleti munkájába a tanúságtétel példájával bekapcsolódhatnak mindazok, akik a nyugati világban mint kisközségek, bázisközségek, mint karizmatikus közösségek különállóan működnek és amelyek nálunk, érthető okokból gyanakvást váltanak ki. Így azonban mindig kapcsolatban maradnak a plébánossal, rajta keresztül a főpásztorral, ami elengedhetetlen feltétele az üdvös, áldásos, és egyházas működésnek. (Csepregi I., 1979.)

A munkacsoportokkal gazdagított képviselőtestület decentralizáltabb irányítást eredményez, demokratikusabb forma. Sokkal inkább bevonja a hívőközösséget, szélesebb a merítés. Ez azt eredményezi, hogy a közösség az egyházközséget nagyobb mértékben tekinti sajátjának. A belső kohézió erősödik, a „munkacsoportok” elnevezés tényleges tevékenységre sarkall. A plébániaközösségből az élő közösségek talaján testvéri közösség alakul.

A plébánia elsődleges feladata felmutatni ezt a testvéri közösséget a gyakorlatban. A papok feladata, hogy „testvéries szellemben működjenek együtt a világiakkal az egyházban az egyházért, és szívügyük legyen a világiak támogatása apostoli munkáikban.”⁷ Jelentős lépést jelentett a közösségibb istentisztelet felé a népnyelven, a hívőkkel szemben végzett szertartás bevezetése a zsinat után. Napjaink kulcskérdése, hogy létesülnek-e közösségi plébániák Magyarországon.

1.3. Paptípusok

„A papok ismerjék el és segítsék érvényesülni a világi hívők tekintélyét és az egyház küldetésében nekik juttatott sajátos szerepet... Szívesen hallgassák meg a világiakat, testvéri megértéssel vegyék figyelembe kívánságaikat, ismerjék el, hogy az emberi tevékenység különféle területein nekik van tapasztalatuk és ők az illetékesek, hogy így velük együtt, képesek legyenek leolvasni az idők jeleit.”⁸

Dolgozatom első részében eddig bemutattam az egyház kétféle arcát, és a két egyházközségtípust. Mielőtt az általános részt lezárnam, bemutatom a paptípusokat, hiszen pásztorok karaktere mélyen befolyásolja a nyáj közérzetét.

A II. Vatikáni Zsinattal új paptípus kialakulása kezdődött el. Dr. Bán Endre a „Papi szolgálatról és életről” című zsinati határozathoz fűzött magyarázatában pregnánsan összefoglalja a zsinat előtti és utáni paptípus jellemzőit.

1.3.1. Főtisztelendő, kegyelmes úr

A Tridenti Zsinat szellemiségében igen erős volt a klerikus-laikus szerepek elhatárolódása. Nagy szakadék alakult ki a két „kaszt” között, ráadásul a klerikusok elkülönítettségüket kiváltsággként élték meg. Az elkülönítettségük sajátos jogaikból és kötelezettségeikből eredt, mely társadalmi és gazdasági helyzetükben is megnyilvánult. A Bellarmin Szent Róbert féle jogi szemléletből következett, hogy a katolikus pap azért nem magányos, mert a klerikusok jogi szervezetébe inkarnálódik, melyben oltalmat és teljes eligazítást kap. A pap fő feladata, az isteni kegyelem csatornájának lenni. Életét az előírások végrehajtására rendezi be, hiszen már a szemináriumi hat évig tartó nevelés sarokpontja az engedelmisség, ami egy passzív attitűdöt alakíthat ki a növendékben. A klerikusi életszentséget kvantitatív valaminek fogták fel, amely a hierarchia létráján elfoglalt helytől függ. Ez egy sablonos életszentséget

⁷ Dr. Cserháti József - Dr. Fábián Árpád szerk.: I. m., 328. p.

⁸ Dr. Cserháti József - Dr. Fábián Árpád szerk.: I. m., 237. p.

alakíthatott ki, melyből kimaradt az egyéniség. Ennek következménye lehetett, hogy egyéni élete elszakadt lelkipásztori munkájától. Mindebből következik, hogy a pap (főleg falun) „főtisztelendő kegyelmes úr volt”.

1.3.2. Testvér a testvérek között

A külvilág megváltozott. Ami a régi társadalomban működő paptípus volt, az ma ezer sebből vérzik. Az új társadalmi berendezkedés új paptípust kíván. Ezt hozta el a zsinat, melyre már annyira szükség volt. Eszerint a papi küldetés lényege a közösségteremtő szolgálat. A pap többé nem kivételezett személy, van értelmiségi bőven rajta kívül is (gyakran kvalifikáltabb). Az elkülönítettség teherré vált, az új terminológiák, a liturgikus megújulás ezt kívánja enyhíteni. A lelkipásztor funkciója, hogy érzékeljen, reagáljon, összekössön. Magának kell megkeresnie konkrét feladatát. Magányosságát misztikus istenkapcsolata és a hívei oldják. Élete önállóbb, fő szerepe: ő a közösség összegyűjtője. Felettesei támogatják, missziós lelkületét erősítik (a „keresztény Európában”). Sajátos papi életszentsége a társadalmi erényekből indul ki: barátság az emberekkel, helyes ítélőképesség, közösségi szellem. A hívekkel a kapcsolata testvéri, a kölcsönösség jellemzi. A papok „testvérek a testvérek között”.

2. A két plébánia bemutatása

Tudomásom szerint elsőként választottam kutatásom témájaként a Szt. Kristóf és a Szt. Anna plébániák összehasonlító elemzését, melybe vallásszociológiai reflexiómat is beépítem. A Szt. Anna plébániáról 1989-ben készült Takács Erikának egy leíró dolgozata, mely a történet és a lelkipásztorkodás formáinak bemutatására fókuszál. Emellett forrásmunkaként felhasználtam a plébániák *Historia Domusait*, az anyakönyveket, lelkipásztori jelentéseket, prédikáció vázlatokat, templomi hirdetőtáblák plakátjait, hirdetéseit. Mivel mindkét plébániának van saját újsága, ez is fontos forrásnak számít.

Elsődleges adatközlőként a plébánosokat kerestem fel, és készítettem velük interjút. A plébánosok mellett világi híveket is megkerestem. Olyan világi hívőt is találtam, aki hozzám hasonlóan mindkét plébánia életébe belelát. Mindkét helyen él egy 30-40 év körüli egyedülálló férfi, aki állapotából eredendően kulcsemberevé vált a plébániájának, velük is beszéltem.

Dolgozatom célkitűzéséből következik, hogy itt nemcsak a két plébánia bemutatásáról van szó, hanem a két plébánia tipológia jellemzőit vázolom fel, vetem össze.

2.1. Plébániatörténetek

Fontosnak tartom a századunkban alapított egyházközségek rövid történetét bemutatni, hiszen ez előfeltétele jelenük megértésének.

Kezdetben Csátán egy plébánia volt (alapítva: 1715), idővel ennek területéből szakadt ki további három, mely közül én kettőt vizsgálok.

2.1.1. Szt. Kristóf plébánia

A Szt. Kristóf plébánia mai területén az első kápolna a XIX. század elején épült, a század folyamán helyette létesült egy másik, ahol vasár - és hétköznapiokon már rendszeresen voltak szentmisék. Az egyre növekvő városrész lelki ellátását azonban nem tudta kielégíteni, ezért 1947-ben új plébániát szerveztek.

A jelenlegi, Dr. Tóth Kálmán a hatodik plébános. Előtte senki sem vezette a *Historia Domus*-t, ezért az azelőtti kor feltárásához felkerestem egy idős, mérnök végzettségű hívőt, aki 1951 óta él a plébánia területén. Befolyásos tagja a közösségnek, az ötödik plébános alatt ő volt a képviselőtestület elnöke.

Elbeszélésében az alapítástól az 1984-ig terjedő időszakot (Dr. Tóth Kálmán kinevezése) egységesnek jellemezte, annak ellenére, hogy öt plébános váltotta egymást.

Közülük a legagilisabb az első, a templomépítő, plébániaszervező plébános volt. A mai nagyméretű templom (36*12 m) felépítése sok utánjárást követelt tőle, a hívek adományain kívül másra nem számíthatott. Úttörő munkájáért elismerték, ennek ellenére nem volt könnyű bannia „nyájával”. A megye falvaiból ekkortájt erős volt a bevándorlás ebbe a városrészbe. Az újdonsült „városi polgárok” nehézkesen azonosultak új létmódjukkal. Identitásuk kettőssége vallásgyakorlatukban is megmutatkozott, sokáig ragaszkodtak előnytelen falusi szokásaikhoz is.

Az utána következő három plébánost „jólelkű, mimóza lelkeknek” nevezte interjúalanyom. Idős atyákról van szó, akiket szerettek a hívek. Bár egyik sem tartozott közülük a békepapi

mozgalomhoz, a diktatúra évei alatt „nem merték kinyitni a szájukat”⁹, nehogy mozgásterük tovább szűküljön. A képviselőtestületben minden társadalmi rétegből voltak tagok. Az öreg atyáknak szüksége is volt a 8-10 fős testületre, mert a folyamatosan zajló templomalakító munkálatoknál ingyen munkaerőt jelentett ez a pár férfi. Előfordult az is, hogy a testület aktívabb tagjai (mindössze 4-5 fő) házaltak templomfejlesztési célokra egyházközségük területén. Ekkor még csak férfiak lehettek tagjai a katolikus képviselőtestületeknek, komoly feladatot jelentett a veszteségek pótlása itt is. A plébánia vezetésében szinte semmi beleszólásuk nem volt, minden a plébánosok kezében összpontosult.

Az ötödik plébánoshoz szélsőségesen viszonyultak a hívek, voltak akik nagyon szerették, és voltak akik nagyon nem. Ő volt a leginkább autokrata vezető, mely a pénzügyek intézésében is megnyilvánult, a képviselőtestülettel többször összetűzése adódtak. Újítást jelentett, hogy „képviselettestületében” nő is volt. Betegsége miatt két fiatal káplán is segítette munkáját, akik nagyszerűen elindították a helyi ifjúsági életet, mely Tóth Kálmán plébánossága idején élte virágkorát.

Összességében az 1947-84-ig terjedő korszak nem tekinthető közösségi plébániának. A vasárnapi szentmisehallgatáson kívül nem volt társadalmi kapcsolat a krisztushívők között. A Rózsafüzér társulaton kívül nem működött egyéb felnőttcsoport, ebbe is főleg csak az idős asszonyok jártak. A templom sekrestyéjében zajlott a hitoktatás, 8-10, a szentségek felvételére készülő gyerekek. Bérnalkozásuk után többnyire még a szentmisére járással is felhagytak a káplánok működésének kezdetéig. Ezt az országos jelenséget nevezik az „egyházból való kibérnalkozásnak”. Az aktív középkorúak kevesen voltak, minimális számú fiatal család járt templomba.

Ezen állapotokért beszélgetőpartnerem a gyakori plébános-cserélődést, és a helyi általános iskola igazgatóját tartja felelősnek, aki országsszerte hírhedt volt keresztényüldözéséről és erős érdekérvényesítő képességéről.

2.1.2. Szt. Anna plébánia

A Szt. Anna plébánia mai területén egy középiskola számára iskolakápolnát kívántak építeni. 1912-ben a Szt. Kristóf templomhoz hasonló méretű templom épült fel. Az építésben összefogott a város, a megye, a minisztérium és a püspök. Takács Erika dolgozatában írja, hogy a szent-annás hívek sem érezték kevésbé sajátjuknak a templomukat, mint a Szt. Kristóf plébánia hívei. „Sok adományra volt szükség a templom teljes berendezéséhez (szobrok, keresztút domborművei, liturgikus ruhák és felszerelések stb.), de mindig szívesen adtak a szent-annás hívek.”¹⁰

Eleinte a tervek szerint középiskolai kápolnaként működött, de az istentiszteleteken a város társadalmának minden rétege részt vett. A templomigazgató a mindenkori középiskolai hittanár, pap volt. Önálló plébániai státuszt a kápolna csak jóval később nyert.

1947-ben (Szt. Kristóf plébánia alapítási dátuma) jezsuiták telepedtek le Csatán, a templom mellett meg is építették rendházukat. A páterek látták el a templom igazgatóságát, de az 1950-es államosítás őket sem kímélte. A templom igazgatója sem hittanár, sem jezsuita pap nem lehetett ezután, így a püspök nevezte ki a következőket.

A negyedik pap, 1965-től 1989-ig látta el a feladatát, és a jelenlegi plébános mellett káplánként még mindig pásztoralja nyáját. A hittanra járó gyerekek száma '65-ben 10-12 volt,

⁹ Szó szerinti idézés interjúalanyomtól.

¹⁰ Idézet Takács Erika dolgozatából

mely rövidesen 120-ra emelkedett. A kórust is pártfogolta, így a kezdeti 5-6 fő létszámú kórus 40 fős vegyeskarrá duzzadt. Munkáját egy szerzetes nővér segítette, aki a templomban „mindenesként” működött.

Hamarosan pezsgő élet indult be, mely magával hozta a hívek számának növekedését. A főplébánián szerveződő ifjúsági közösség az ottani káplán elhelyezésével hontalanná vált. A Szt. Anna templom fogadta be őket. Ezzel a templomigazgató meghonosította templomában az imaesteket. A fiatalok bekapcsolódtak az országos ifjúsági találkozókba (Hajós, Nagymaros, Máriagyűd, Taise-i találkozó Pécs '89), táborokon vettek részt.

A felnőtt nagykórus mellett (amely közösség is volt, plusz találkozókkal, rendezvényekkel), 1982-től ifjúsági gitáros csoport is alakult. A középiskolások hittanóráit a templomigazgató, a huszonévesekét egy felnőtt aktivista vitte tovább.

Az atya a maximumot hozta ki abból, amit csak lehetett a szocializmus alatt. A lelkeségi mozgalmakat támogatta, bátorította az embereket a csoportszerveződésre, hisz nagy volt rá az igény. A rendszerváltáskor sikerült elérnie, hogy plébániai státuszt nyerjen a Szt. Anna közösség, melynek az első plébánosa ő lett.

Nyugdíjba vonulása miatt (75 évesen) egy-egy évre két pap látta el a Szt. Anna híveit. Az elsőnek plébánosi kinevezése volt, nevéhez fűződik a börtönpasztoráció és az öregek ajándékozásának elindítása, megszervezte az ifjúságnak a báli alkalmat is. Szeretetszolgálat indult, zarándoklatokon vett részt híveivel.

A második pap nem ennek a plébániának volt a plébánosa, feladatát oldallagosan látta el. A nyugdíjba vonult templomigazgatóval ellentétben zsinat előtti szellemű volt, a Szent Anna közössége rohamos hanyatlásnak indult.

2.2. Plébánosok

2.2.1. Dr. Tóth Kálmán atya

Dr. Tóth Kálmánt 1955-ben szentelték pappá. Kiszemináriumban (középfokú képzés papjelölteknek) érettségizett, majd a Pázmány Péter Hittudományi Akadémián diplomázott, teológiai doktorátust szerzett. Kiváló teológus lett, melyet tehetségének és nagy szorgalmának köszönhet. Pontos, precíz ember. A papi életből a következő hármat szereti a leginkább: prédikálni, (melyben nem szereti ismételtetni magát, ezért minden beszédéről külön vázlata van, lassan túl jut a tízezredik beszédén), gyóntatni, és tanítani. 66 éves, korát meghazudtoló munkabírású. Plébánosi státusza mellett egyházjogász és teológiai tanár. Egyházjogász és tanári feladatait plébánosi funkciója elé sorolja. Kora és feladatai ellenére megtanulta a számítógép használatát, gépkocsit vezet. Országos hírű, papi továbbképzéseket, lelki gyakorlatokat tart, könyveket ír. Hívei tisztelik, becsülik, felnéznek rá, de sajnos félnek is tőle. Nem szokta „kozmetikázni” a hanglejtését, ha valamit világosan meg akar magyarázni... , akár az ambóról is. Általában határozott véleménye van mindenről és ezt - ha indokoltnak tartja - könyörtelenül el is mondja. Éppen ezért vannak akik megszakítják vele a kapcsolatot, nem kíváncsiak papi működésére. Negatív visszajelzéseket is hallottam az egyházközsgben, melyek nem voltak alaptalanok. Vita nélkül ő a kompetens az egyházközsgben, ismeri az egyházjogot, a teológiát. Ő „a pap, a plébános úr”. Tradicionális, tipikus prédikátor típus. Tanult retorikát az egyetemen, de a „vérében” is van. Prédikációi precízen szerkesztettek, a hanglejtésből előre lehet tudni mikor lesz vége. Korrekt ember, nem megalkuvó semmilyen irányban. Az egyházközsg hívei érzik a távolságot, pedig már nem szószékről beszél.

2.2.2. Szabó János atya

Szabó János atya ma 42 éves. Katolikus gimnáziumban érettségizett, teológiai tanulmányait több helyen, megszakítással végezte. Ennek oka nem tanulási képessége, inkább zaklatott lelki élete volt. A zsinat után szentelték pappá egy mély, személyes elköteleződés után. Igen kevesen szólítják János atyának, vagy Szabó atyának. Ő a mi „Jani atyánk”. Mint paptestvér él hívei körében a kezdetek óta. Nem gondolja, hogy a bölcsek köve nála van, és minden karizmát ő kapott. Buzdítja a híveket, serkenti őket általános papságuk gyakorlására, ad át kompetenciájából is. A „Szent Anna nagy családjának”¹¹ hívja egyházközségét, és szolgálójának tartja magát. Szintén országos hírvő pap, aki a Katolikus Karizmatikus Megújulás egyik motorja volt a szocializmus alatt, és ma is az. Plébániájának határain túl ifjúságpasztorációs feladatokkal, a kispapok nevelésével van megbízva. Amellett, hogy egy katolikus kollégium vezetője, a börtön és a kórházlelkészség ellátása is az ő feladata. Mindeközben mosolyog, vidám a 160 cm-es emberke.

2.3. A működési területek jellemzése

Jellemzésemben tapasztalataim és az anyakönyvi statisztikai adatok alapján világítok rá az egyházközségek állapotára, tendenciáira. Három táblázatot készítettem e célból.

2.3.1. Szent Kristóf plébánia

A Szt. Kristóf plébánia, mint már említettem, 1947-től áll fenn. Csata egyik kertvárosi részében helyezkedik el. Ez a városövezet két alrégióra oszlik. Van egy régebben épült rész, múlt századi földszintes, önálló házakkal. Ezekben a házakban betelepült, idős kisnyugdíjasok laknak többnyire hosszú évtizedek óta, gyakran egyedül. Az övezet másik részét az aktív családok népesítik be. Nagyon kevésbé nem a kezdő családok laknak az általában kétszintes, zölddel körülvett különálló házakban, sorházakban. A plébánia 6000 hívő után fizeti az egyházközségi hozzájárulást. Az 1995-ben készült átfogó felmérés szerint az élő egyházközségtagok száma nem haladja meg a 4500-at. Ez is nagyobb százalékban az idősekből tevődik össze. Jellemző tendencia, hogy a területileg ehhez a plébániához tartozó hívek máshol végzik vallásgyakorlatukat. Ez ki is tűnik az első táblázatból.

		84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97
Keresztelés	Helyi	19	28		30								18		
	Idegen	11	12		11								10		
	Törvényes	15	25		31	16		25	23	17	15			16	
	Törvénytelen	15	15		10	12		83	38	25	19			36	
	Összesen	30	40	41	41	28	50	108	61	42	34	26	28	32	25
Esketés	Helyi	6						3							
	Idegen	2						7							
	Tiszta	8													
	Vegyes														
	Új				4	2			7	2			5		
	Utólag rend.				1	3			2	5			1		
	Összesen	8	8	7	5	5		10	9	7	5	7	6	6	5
Temetés	Ellátva	25	26	30	22	31	40	31	31	30	39	27	39	14	24
	Ellátatlan	51	42	36	35	42	33	26	27	36	44	44	35	22	25
	Összesen	77	68	66	57	73	73	57	58	66	83	71	74	36	49

1. táblázat: A Szent Kristóf plébánia anyakönyvi statisztikája 1984-97.

¹¹ Szó szerinti idézés a plébánostól.

Leginkább az egyházi esküvőre jellemző, hogy azt nem a saját plébánián kötik a párok. Egészen biztos, hogy több pár kötött egyházi házasságot a Szt. Kristóf plébánia területén, mint ahányat a táblázat közöl. Az 1989-90-es rendszerváltás mindhárom vizsgált életesemény számadatában megmutatkozik, de leginkább a keresztelesek száma ugrott magasra. Érdekes megfigyelni a részletező adatokat, hogy az 1990-ben keresztelt 108 ember közül 83 törvénytelen (egyházilag nem megkötött) házasságból származott. Az esküvők éves száma itt éri el a maximumot: 10 szertartás. A plébános szomorúan veszi tudomásul, hogy a szentségekkel ellátott halottak száma általában alacsonyabb. A rendszerváltás éveiben mégis megfordult ez az arány.

2.3.2. Szent Anna plébánia

A Szt. Anna templom csak 1990-től működik önállóan plébániaként. Területileg a belvároson osztozik az első csatai plébániával. A legkisebb kiterjedésű és a legfiatalabb plébániája ez Csata városának. Két lakóövezetet foglal magába. Itt helyezkedik el a belvárosi lakótelep, mely pár háztömböt jelent a városszéli nagy területűekkel ellentétben. E mellett a belvárosi múlt századi bérházak, emeletes lakóházak is megtalálhatóak. Jellemzően ezeknek a lakóháznak a földszintje mindenütt üzletké lett átalakítva. A fiatal családok ugyanúgy megtalálhatók erre, mint az idősök. Mivel akadnak szépen felújított nagy alapterületű lakások is, a középkorú, középosztálybeli, polgári családok is laknak itt. A plébániaterület lakosainak száma 6000 (1990-es népszámlálás szerint), ebből a katolikusok száma a legfrissebb *Lelkipásztori jelentés* szerint szintén 4500. Be kell számítanunk továbbá, hogy az egész város területéről, és a városkörnyéki településekről jelentős beáramlás tapasztalható a vallási programokon való részvétel céljából. A plébániaszervezésben meghatározó területi elv ellenére vannak, akik ide fizetik az egyházi adót, idetartozónak vallják magukat. Így a plébániaterület kormegoszlása nem azonos a templomba járók arányával. Különösen az ifjúság és a fiatal kisgyermekes házaspár „vendégeskednek”, de a középkorú, középosztálybeli családok is preferálják. Ugyanakkor az idősök körében ellenfolyamat tapasztalható, bár nem azonos mértékben. Akik nem érzik jól magukat a mai Szent Anna templomban eljárnak egy másikba. A második táblázat betekintést nyújt az imént vizsgált változók helyi alakulásába.

	Keresztelés				Esketés			Temetés		
	1 év alatti	1-7 éves	7 év feletti	Összesen	Tiszta	Vegyes	Összesen	Ellátott	Ellátatlan	Összesen
1994	45	7	9	61	6	2	8	24	49	73
1995	28	31	12	71	5	4	9	48	40	88
1996	41	18	10	69	13	7	20	21	53	74
1997	40	17	10	67	13		13	20	52	72

2. táblázat: A Szent Anna plébánia anyakönyvi statisztikája 1994-97.

A második táblázatban a keresztelesek részletező adataiból látjuk, hogy az egy év alatti gyermekek keresztelese a leggyakoribb. Ez adódhat abból, hogy a kisgyermekes gyakori látványa a templomban a bizonytalankodó szülőket pozitív irányba befolyásolja. Érdekes felfigyelnünk a 7 év feletti korcsoport nem elhanyagolható számadatára. Itt jelenik meg a felnőttként/ifjúként megkeresztelkedők csoportja. A szentségekkel történt elhalálozás száma itt is zömében negatív.

2.3.3. Összevetés

Ha összevonjuk az 1. és a 2. táblázatot, az alapadatok felhasználásával megkaphatjuk a harmadik táblázatot.

	Keresztelés		Esketés		Halálozás		Népesség alakulása	
	Szt. Kristóf	Szt. Anna	Szt. Kristóf	Szt. Anna	Szt. Kristóf	Szt. Anna	Szt. Kristóf	Szt. Anna
1994	26	61	7	8	71	73	-45	-12
1995	28	71	6	9	74	88	-46	-17
1996	32	69	6	20	36	74	-4	-5
1997	25	67	5	13	49	72	-24	-5

3. táblázat: A Szt. Kristóf és a Szt. Anna plébániák összevont anyakönyvi statisztikája 1994-97.

Hangsúlyozom, hogy a területi elv szerint szerveződött két plébánián egyaránt 4500 ember vallja magát római katolikus kereszténynek. Az, hogy a gyakorlatban ez nő vagy csökken, sokban a plébánia működésétől függ. A számok önmagukért beszélnek, bár a népesség alakulását a vándorlási adatok is befolyásolják. Kivétel nélkül minden területen a Szt. Anna adatai kedvezőbbek, leginkább az esketéseknél, ahol a különbség megközelíti a háromszoros mértéket. Másodsorban a kereszteleseknél, ahol jóval több mint kétszeres az eltérés.

Figyelemre méltó, hogy mindkét plébániaközösség katolikus népessége fogy, de nem ugyanolyan mértékben. Míg négy év alatt a Szt. Anna közössége 39 hívővel fogyott, a Szt. Kristóf jóval többel, 199-cel.

2.4. A plébániák irányítása

2.4.1. Szt. Kristóf plébánia

Bár Dr. Tóth Kálmán kinevezése után újjáalkotta, kibővítette az egyházközségi képviselő-testületet, alapvetően szerkezetében és működésében változatlan maradt. (ld. 1. melléklet) A tagok 5 évre kapják mandátumukat. Főleg a világi elnök választásánál nem érvényesül még mindig a klerikusi befolyástól mentes, demokratikus, titkos szavazás. Üresedésre Dr. Tóth Kálmán szokta bemutatni jelöltjét a képviselőtestület előtt, a tagok pedig mind „egyhángúan” megválasztják... A határozott plébános mellett nem könnyű világi elnöknek lenni, többen fel is adták már a harcot.

A plébános segítése lenne a 21 fő feladata a tatarozások, anyagi ügyek, szervezések intézésében. Ezzel szemben még mindig több mint a fele passzív, ezért a testület megújulása folyamatos. 5-10 ember az „oszlop”, ők segítenek, rendszerint „mindenben ők válnak kompetenssé”. A választott tisztségek megvannak, de formálisak. Nemcsak az egyházközség, de a képviselőtestület is nagymértékben önállótlan. A „mindentudó” plébános nélkül az ügyek intézése leáll, ahogy az hosszabb távolmaradása miatt már megtörtént. A plébánia irányítása változatlanul egyszemélyes elven folyik.

2.4.2. Szent Anna plébánia

A képviselő-testületnek a Zsinat szellemében való átalakítása, megújítása a jelen és a jövő feladata. A Szt. Anna templom első plébánosa megalakította a zsinat előtti szellemiségű, hagyományos képviselőtestületet. Így ír működéséről a Historia Domus: „A testület csak alkalmi üléseket tartott, a vezetésben nem volt szerepe. A plébános továbbra is önállóan intézte a templom és az egyházközség ügyeit.”¹²

Az új plébános, Jani atya új formát hozott magával. A közösségi egyházképnek megfelelően a képviselőtestületet átalakította pasztorális tanácsokká. (ld. 2. melléklet) Így a kölcsönös felelősségvállalás kötelezettsége jobban érvényesül a közösségben. Úttörő munkáját úgy

¹² Mihályiné Major Erzsébet feljegyzése a Szt. Anna plébánia Historia Domusában, 1995.

sikerült megvalósítania, hogy a fiatal képviselőtestület tisztségeit meghagyta, beleépítve „háromhajós” rendszerébe. Így ír erről a plébános a Historia Domus-ban: „Fontos feladatnak tekintettem a munkacsoportok létrehozását, mert csak így lehet megtanítani a „szenteket szolgálatuk betöltésére”, és úgy ismerhetik fel világi testvéreink milyen sok adományt és karizmát kaptak Krisztus Testének építésére...”¹³

„A két nagy terület és a kilenc munkacsoport csak a „csontváz”. Minden közösségünkhöz tartozó felelőssége, imában és szeretetben, hogy itt élet legyen és bőségben legyen. A testület tagjai, velem együtt, ezt az önként magadra vállalt felelősséget szolgálják.”¹⁴

A tíz munkacsoport két nagy területen munkálkodik: vannak pasztorális és egzisztenciális munkacsoportok. E két feladattömb között a Plébánia, az Egyházközség és a Titkárság helyezkedik el. Hétfő esténként mindig más munkacsoportoknak van megbeszélése a plébánossal. Mivel ez nem történik havi alkalomnál gyakrabban, jókora önállóságot kell tanúsítania a munkacsoportoknak. A plébános nem irányítja, inkább csak felügyeli a munkacsoportokat: egyre inkább csak a vezetőkkel van ideje konzultálni.

Következzen most egy vázlatos felsorolás a munkacsoportokról, feladatukról, tagjaikról.:

- *Egyházközség:* Az egyház a hívek összessége, ez látszik központi funkciójában. Vezetője a világi elnök, akinek lehet helyettese.
- *Plébánia:* Szabó János atya és a nyugalmazott lelkipásztor látja el a közösség szolgálatát.
- *Titkárság:* A világi elnök, és a plébános munkáját segíti. Dolgozói: irodavezető, külföldi és belföldi információfelelős, pasztorális, egzisztenciális referensek.
- *Gazdasági munkacsoport:* vezető pénztáros, pénzbeszedők, perselyező felelős, pénzszámlók, számvizsgálók, templomatya.
- *Jogi munkacsoport:* jogászok.
- *Műszaki munkacsoport:* műszaki ellenőrök, műszaki munkatársak, karbantartók, fizikai munkák szervezői.
- *Templomüzemeltető munkacsoport:* sekrestyés, takarítás díszítés, mosás, könyvtáros, újságárus, könyvtárosok, plébánia hivatali ügyintéző.
- *Alapítványi Kuratórium:* jogtanácsadó, pénzügyi felelős, műszaki munkatárs, tagok.
- *Szeretetszolgálat:* Karitás felelős, Magyar Máltai Szeretetszolgálat felelős, kórházi látogatás felelős, házi beteglátogatás felelős, börtön, leány anyák, magányosok klubja.
- *Liturgikus munkacsoport:* karnagy, orgonista, ének-zene felelősök, felolvasás felelős, ministráns felelős, áldoztatók, igeliturgia vezetők, temetést végzők, gyerekfoglalkozást vezetők.
- *Hitoktatók munkacsoportja:* hitoktatás, kirándulás, játék, ünnepek, táborok szervezése, vezetése.

¹³ Szabó János feljegyzése a Szt. Anna plébánia Historia Domusában, 1995.

¹⁴ Idézet Szabó János írásából, mely megjelent a Szt. Anna plébánia lapjában 1995-ben.

- *Közösség vezetői munkacsoportja:* összekötő, keresztelezés felelős, hittanos szülők összekötője, kisközösségek összekötő, jegyesoktatás felelős, lelkeségi mozgalmak felelős.
- *Alkalmi/kommunikációs munkacsoport:* körmenetek, kirándulások, búcsúk, lelkigyakorlatok, faliújság szerkesztése, fotós, plébániai lap.

2.5. Lelkipásztorkodás, vallásosság

Milyen a két egyházközségben a lelkipásztorkodás? Különbözőek a vezetői mentalitások, ezért a vallásosság is másképpen alakul. Dolgozatomban már érintettem ennek a fejezetnek a témáját. Ennek ellenére fontosnak tartom, hogy most csak erre koncentráljunk. Az első rész második fejezetében részletesen kifejtettem gondolataimat általában a zsinat előtti és utáni egyházközségekről. Ezen egyházközségeket fedeztem fel a két konkrét plébánia vizsgálatakor. Vizsgáljuk meg ilyen szemmel két kiválasztott plébániánkat a gyakorlatban!

2.5.1. Szt. Kristóf plébánia

Ha az egyházmegyei, vagy az országos „átlagot” vesszük alapul, elégedettek lehetünk. Mind anyagilag, mind a szentségi életet nézve az átlagnál jobban működők közé tartozik. Különösképpen is helyénvaló az elismerés, ha a jelenlegi állapotokat az 1984 előtti idővel vetjük össze. Akkor még ilyen élet sem volt, bár a vallásgyakorlatban a hagyomány és a szokásrend ma is meghatározóak. Az érzelmi érintettség, személyesség kevésbé motiváló tényezők. Nem lehet viszont kifejezetten népi vallásosságnak sem nevezni, ez ellen a plébános személye a garancia. Racionalitása elítéli a szentimentális, „vénasszonyos” vallásosságot, nem ad helyet a babonának. Leginkább a „mértéktartó, vasárnapi, polgári katolicizmus” névvel illetném az ottani életet, amely kevésbé hatja át a mindennapokat. Következésképpen a Nagy Örömhírnek kis részét tapasztalják meg. Becsületesen, törvénytudóan teljesítik a kötelező minimumot, talán inkább szent félelemből, mint benső megérintettségből.

Szigorúan hangzó bírálatom fő oka, hogy itt a két egyházközséget hasonlítom össze. Ebben a fejezetben a plébániák legutóbbi korszakának jellemzőit vizsgálom, amióta a jelenlegi plébánosok inkarnálódtak. Ebben nincs egyenlőség, ui. Tóth Kálmán '84-től plébános ott, tehát 6 évig a szocializmus harapófogójában kellett biztosítani a túlélést állomáshelyén. Egy ilyen defenzív lelkipásztorkodásról nem lehet hirtelen teljesen ellentétre átváltani.

Ilyen körülmények között is kialakultak a vallásosságnak különböző formái, melyekre méltán lehet büszke, aki ide tartozik.

A hittancsoportokon kívül van két ifjúsági közösség, az egyik az egyetemisták, főiskolások számára, a másik a középiskolásoknak. Ezek kicsinységének nagy értéke az intimitásuk, nem átjáróházak, ugyanakkor meg kell említeni, hogy a fiatalabb közösség tagjai nagyon lelkesek, gyarapodnak is. Nyaranta együtt táborozik a két csoport, hogy jobban megismerjék egymást. Szombat esténként vannak az ifjúsági misék, melyen az idősebb közösség tagjai végzik a közösségi lelkiismeret-vizsgálatot, a hívek könyörgéseit. Az utána következő együttlétén gyakran vendég a plébános, biblikus előadásokat, beszélgetéseket tart. A beszélgetős jellegű első rész után általában közös ima következik. Minden évben szervez a közösség a szomszédos iskolában sportnapot, amit szalonnasütéssel zárnak. E mellett jótékonyági esteket, a liturgikus évhez kapcsolódó templomi műsorokat is szoktak rendezni. Pár éve ismerkedési estet is szerveztek az egyházközség tagjainak, melynek jó visszhangja volt.

Örvendetes kezdeményezés volt, hogy a Szentlélek Szemináriumot végzett felnőttek (a Szt. Anna templomban) imaközösséget alakítottak saját egyházközségükben, kéthetente gyűltek

össze. Sajnos abbamaradt, mert elfogyott a lelkesedés. A Rózsafüzér társulat működik, havonta tartják titokcseréjüket.

A plébániai karitás csoport vezetője egy virágkereskedő, az ő üzletébe lehet vinni az adományokat. Nagyobb ünnepek előtt felkeresik az időseket, szegényeket, betegeket.

Az betegek miséjét Tóth Kálmán indította el és nagy hűséggel ragaszkodik hozzá. A szentmise keretében kiszolgáltatja a betegek kenetének szentségét sokaknak. Erre a szentmisére megszervezik a járásképtelen betegek templomba szállítását, de természetesen azokhoz elmegy az atya, akik végképp képtelenek kimozdulni.

A plébániai lapnak 1998. novemberében a 66. száma jelent meg. A szerkesztő mellett van még pár rendszeres cikkíró, akik részt vesznek a lap havonkénti megjelentetésében. A fiatalok írásai mellett olvashatunk benne felnőttek által írt cikkeket is.

Amint már említettem, a plébániához tartozik egy kápolna is. Ennek újbóli használatba vételét Tóth Kálmán érte el többszöri tatarozással. A nyári időszakban minden hónapban egyszer a péntek esti misét itt celebrálja, az egész városból érkeznek hívek. Ennél is népszerűbbek azok a szertartások, melyeket minden évben Húsvétkor itt végez.

A II. Vatikáni Zsinat elrendelte, hogy a húsvéti feltámadási szertartásokat szombat este, a sötétség beálltával kezdjék. (A szertartássorozat a tűzszenteléssel kezdődik, mely a húsvéti misztériumot kívánja megjeleníteni gyertyák segítségével.) Pár éve a nagypénteki keresztutat itt végzi a Szt. Kristóf közössége. (A kápolna egy hegyoldalra épült, az előtte lévő templomkertben vannak kialakítva a stációk.) Két nappal később, Húsvétvasárnap hajnali öt órakor a feltámadási szertartássorozat is ugyanezen a helyszínen kezdődik, mely hét óra körül, pirkadatkor feltámadási körmenettel zárul. A hívek az egész városból érkeznek, megtöltik a kápolnát, és az előtte lévő teret.

Ezen pozitívumok mellett a plébános személyes kudarcaként éli meg, hogy nem sikerült igazán közösségi plébániát szerveznie.

Fiatal házasoknak próbált közösséget szervezni, egyszer fél évig működött is. Szerette volna elérni, hogy a Rózsafüzér társulat gyakrabban találkozzon. Zarándoklatok után diavetítést tartott, hogy ezzel is motiválja az otthonmaradókat a következő alkalomra. Kétszer juttatott el egy-egy csoportot az egyházközségből Leányfalura hétvégi lelkigyakorlatra, szerette volna, ha utána „egybemaradnak” az emberek. Éveken át rendszeresen szóvá tette szilveszterkor, hogy közeledni kell egymás felé, megismerni egymást. E vágya mellett legnyomatékosabban három éve ('95 december 31-én) lépett fel. Ekkor egy közösségi termet szeretett volna építtetni a templomhoz. Nyugat Európába is írt segélykérő leveleket, de hiába. Következzen egy részlet a beszédéből:

„Pillanatnyilag ott tartunk, hogy szeretnénk a templom mellé egy termet építeni. Sokan csodálkoznak ma. Ilyen anyagi helyzetben? Ezért most megmagyarázom, miért fontos ez. Ahhoz, hogy egy család családi életet élhessen szüksége van lakásra, otthonra, e nélkül a családi élet nehezen képzelhető el. A plébánia hívó közössége is egy nagy család. Szükségünk van helyiségre, ahol összegyűlhetünk. A plébánia épülete egy családi ház. 1947-ben ennek megvétele is nagy dolog volt. Azóta majdnem 50 év eltelt. Ma sincs olyan helyiségünk, ahol összegyűlhetnénk. A hittanterem nagyon jó hitoktatásra, de másra nem. Ha viszont tervünk megvalósulna, megtennénk az első lépést abba az irányba, hogy igazi közösséggé váljunk. Ebben a teremben összegyűlhetne az egyházközségi képviselőtestület, a Rózsafüzér társulat, a Karitás csoport, a nyugdíjasok, a fiatal házaspárok, a még fiatalabbak. Tehát a legkülönbözőbb közösségek alakulhatnak meg. Jobban megismernénk egymást, lenne alkalom és hely a plébániai ügyeink megbeszélésére. Mindez nagyon fontos, a II. Vatikáni Zsinat után csak

ilyen plébánia képzelhető el...Szeretném, ha mindenki megértene: itt az a cél, hogy a plébánia hívei az eddiginél jobban összeforrjanak.”¹⁵

Mivel a plébánia nem kapott segítyt le kellett mondania az építkezésről. Ugyanakkor az egyházközség tulajdonába került a plébánia épülethez tartozó garzonlakás, ezzel kell beérni. A leányfalusi lelkigyakorlat után szorgalmazta a közösség együtt maradását, de sikertelenül.

„Egyszer összejöttünk a plébánián és azután nem történt semmi. Nem alakult ki az igazi közösség. Abban én is hibás vagyok, mert sem időm, sem erőm nincs a kezdeményezésre. Ha lennének lelkes hívek, akik bármilyen csoport számára találkozókat szerveznének, én támogatnám, látogatnám. Hely van, csak lelkes szervezők nincsenek.”¹⁶

2.5.2. Szt. Anna plébánia

A Szt. Anna közösség vallásosságára Eliade formális-vallás meghatározása illik: „a vallás ... az az aktus, amelyben az ember egy olyan értelemre vonatkoztatja az életét, amelyet abszolút kötelezőnek ismer el, a vallás tehát az az aktus, amelyben az ember mindent egy lapra tesz fel.”¹⁷ Az újjászületés -, amit a Szentlélek Szemináriumon tapasztalnak meg az emberek - érületi aktivitássá lesz, amelyet az egyén életvitelében igazol. Ez a mindennapi vallásosságban kétféleképpen nyilvánul meg. A szentségimádási órákban misztikus kontempláció, a közös imák, dicsőítések alkalmával felszabadult viselkedés: taps, ének, tánc, kézfelemelés, az istengyermekség örömeiben. Az emberek vallásossága bensőséges, önzetlen, áthatja az élet minden dimenzióját a végső cél. A vallásgyakorlat rendszeres és személyes. Helyet kapnak a bázisközösségek, a klasszikus szektaarculatok közül „megtérők” típusa illik erre a közösségre. A személyes meggyőződés és az intézményi elköteleződés (Római Katolikus Egyház iránt) egyaránt megvan, ellentétben a nyugati egyház túlkapásaival. Napjaink identitásválságát, közösség hiányát, intézmény ellenességét, tekintélyválságát jól ellensúlyozza.

Jani atya szintén a II. Vatikáni Zsinat irányait próbálja követni. Saját feladatának a szentségek kiszolgáltatását, a lelkivezetést és a közösségszervezést tartja. Folyamatot elindítani, bátorítani az embereket, hogy lépjenek be a közösségi élet áramába. Minden tevékenységre, kötelezettségre közösséget szervezett. A test tagjai mozognak, nem az ő műve, ő csak ötleteket ad. Az első plébános közösségszervező tevékenysége hasonló elvek szerint működött, Jani atya jól előkészített terepre érkezett. Mégis ki, vagy mi csinálja akkor? A kezdetektől egyvalami volt, amit a kezébe tartott végig Jani atya. A Szentlélek Szeminárium, a Katolikus Karizmatikus Megújulás lelkeségi mozgalmának egyik bevezető lelkigyakorlata. Ezt írja róla: „Az egyházközség áttelekésítésének fontos eszköze az Élet a Lélekben Szeminárium. (=Szentlélek Szeminárium)”¹⁸ Az elsőt ebben az évben Húsvét és Pünkösd között szerveztük. A nyolc hétig tartó programra 55-en jelentkeztek. Azok számára hirdettük meg, akik bekapcsolódtak a hétfő esti evangelizációba. Minden kedden egy egész estét betöltő programon vettek részt, ami tanításból, csoportmunkából, és közös imából állt. Hétközben pedig félóra Szentírás olvasással és imával készültek arra, hogy új megtapasztalással fogadják be az Isten hatalmát, a Szeretet Lelkének ajándékait, karizmáit. Elvégezték az életgyónásukat,

¹⁵ Részlet Dr. Tóth Kálmán év végi beszámolójából, mely elhangzott: 1995. dec. 31-én a Szent Kristóf templomban.

¹⁶ Részlet Dr. Tóth Kálmán év végi beszámolójából, mely elhangzott: 1997. dec. 31-én a Szent Kristóf templomban.

¹⁷ Kaufmann: Vallás és modernitás, 32.p.

¹⁸ betoldás

és felajánlották az életüket Jézus Krisztusnak. Életátadásuk után mindegyikért külön-külön imádkoztunk, hogy a Szentlélek ajándékai töltsék be szívüket, életüket.”¹⁹

A következőkben összefoglalom a Katolikus Egyházban is megtalálható Karizmatikus lelkiség jellemzőit²⁰:

- Megtérés (keresztség szentségének tudatos vállalása)

Jó keresztény nevelés mellett is szükség van az igazi keresztény élethez egy egyszeri egzisztenciális döntésre. Ezután mindig újra és újra meg kell ismételni ezt az első döntést. Jelenthet 180 fokos elfordulást az eddigi életmódtól, de ez a változás lehet fokozatos is.

- Szentlélek keresztség (bértálás szentségének tudatos vállalása)

Új és mélyebb lesz a kapcsolat Jézussal. Dicsőítő imamód fogja jellemezni az imát. Az illető szomjúságot érez az imára, több időt szán rá. A szentmise, gyónás újrafelfedezésére kerülhet sor. Jézus lesz a középpontja az ima összejöveteleknek. A Biblia iránt új szeretet alakul ki. Váratlan belső lelki gyógyulások következhetnek be. A világban való tanúságtételre erőt kap a krisztushívő. Közösségi életük elmélyül, melyben fontos lesz a közösségi ima.

Összefoglalva: A keresztség és a bértálás szentségének felelevenítéséről van szó. Eredménye: az egész ember kereszténysége megújul kívül-belül. Nem nehézségek és problémák nélküli mozgalom. Van másfajta hiteles útja a lelki megújulásnak. Jézus máshol is hatékonyan dolgozik...

Jani atya új plébániáján ‘93-ban először az embereket akarta Istennel megismertetni, hogy élő kapcsolat legyen Isten-ember közt. Az így felnőttesített keresztényeknek formákat ad, lehetőségeket ajánl fel az egyházközségben.

A következőkben Takács Erika dolgozata, személyes tapasztalataim, a Szt. Anna plébánia lapja alapján ismertetem a Szt. Anna templom programkínálatát.

Heti programok

- Az *evangelizáció* keretében hétfő esténként tanúságtételekkel, imákkal készültek fel a húsvétkor kezdődő Szentlélek Szemináriumra. Ötven hívő vesz részt egyszerre a lelki-gyakorlaton. Az eddig tartott hét Szentlélek Szemináriumából 20 felnőtt imaközösség alakult.
- Az *imaestek* eleinte kedd esténként a szentmise után voltak. A plébániai közösségeknek ez a közös imaalkalma. A Szentlélek Szeminárium kezdetekor automatikusan megszűnik.
- A *főiskolások csoportja* azokért van, akik már a középiskolás hittanból kinőttek. Önszerveződő módon gyűlnek össze a plébánián, kirándulásokat is szerveznek. A karizmatikus jellegű estéiken többnyire frissen megtért egyetemisták és főiskolások vesznek részt. Időközben megszűntek a találkozások, mert más városokba mentek tanulni a fiatalok. Egy éves kihagyást követően újra megalakult, mert az újabb generációk is igényt tartanak ilyen közösségre.

¹⁹ Szabó János feljegyzése, Historia Domus, 1994.

²⁰ Ismertetésem alapjául egy Szabó János cikk szolgál mely a plébániai lapban jelent meg 1996-ban.

- A *keresők csoportja* csütörtökön este a toronyteremben találkozott. Huszonéves fiatalokból állt, akik a helyüket keresték a katolikus egyházban. Voltak köztük akik, „mankóval”, és voltak, akik „szárnyakkal” érkeztek. Beilleszkedési zavaros, illetve tehetséges ifjak. Vezetőjük ökumenikus szellemben igyekezett segíteni őket. A sok új induló közösség elszívta a tagokat, illetve el is maradoztak.
- A *bibliaóra* csütörtökön az esti mise után van. A plébános mintegy öt éve felvállalta a biblia szövegkritikai módszerrel történő magyarázatát.
- Két *középiszkolás csoport* működik a plébánián, az egyik hagyományos „hittanos” jellegű, a másik taise-i lelkületű. Évente több lelkigyakorlaton is részt vesznek.
- A *Gitáros csoport* az Életünk Krisztus Katolikus Ifjúsági Ének-zenei Egyesület tagja. Miséken, egyházi rendezvényeken, esküvőkön és a börtönben szolgálnak. Nyaranta lelkigyakorlaton és gyalogtúrán vesznek részt tagjai. Rendszeresen énekelnek az utolsó vasárnapokon, nagyobb ünnepek másnapján az esti misén, virágvasárnap a gitáros passiót, első és harmadik vasárnap a délelőtti gyermekmisén, nagyobb ünnepek előtt a börtönben, hajléktalanoknál, idősök otthonában, vallásos tárgyú kiállítások megnyitóján, egyházmegyei rendezvényeken, fiatalok esküvőjén, a KÉSZ ünnepélyesebb találkozóin.
- A *Börtönmissziós csoport* 1985 őszén alakult öt fővel. A Prison Fellowship nemzetközi szervezet tagja a Magyar Testvéri Börtön Társaság, melyhez a csatai csoport is tartozik. Küldetésük azokhoz is szól, akikkel kapcsolatban voltak az elítéltek. (családtagok) Szombat délelőttöként egyéni beszélgetésekre van lehetőségük a fogvatartottaknak, vasárnap délelőtt és kedd délután csoportos foglalkozások vannak. Alkalmanként a nagyobb rendezvényekre különleges vendégeket hívnak. A hónap második vasárnapjain Jani atya misézik, előtte gyóntat. Hétfő esténként házaknál találkoznak, imádkoznak, megbeszélik a problémákat, felkészülnek a foglalkozásokra és az egyéni beszélgetésekre. Időnként a régió más börtöneibe is ellátogatnak, hazai és nemzetközi konferenciákon vesznek részt. Nagyobb ünnepeken ajándécsomagokat küldenek a családtagoknak, elviszik nyaralni a rabok gyerekeit. Három „szent-annás”, két katolikus, és négy nem katolikus keresztény végzi ezt a szolgálatot.
- A *Ministránsfoglalkozások* 1995-ben kezdődtek a Római Nemzetközi Ministránstalálkozó kapcsán, hiszen vasárnaponként 15-20 gyerek állja körül az oltárt. 1996. szeptembere óta rendszeres foglalkozásokon vesznek részt, itt készülnek fel szolgálatukra. Tavaly mentek először táborozni, kisebb kirándulásokat rendszeresen szerveznek. Külön vezetője van a kicsik és a nagyok csoportjának.
- A *Gyermekeközösség* a tavalyi tanévben indult. Azok a hittanos vagy ministráns gyerekek alkotják, akik közösségi együttlétre vágnak. Szombat délután találkoznak, cél az, hogy már kicsi korban megszokják a közösségi életformát az egyházban. Őket lehet hallani a diákmiséken zsoltárokat énekelni, a fiatal kántorhölgy foglalkozik velük.
- Az *Énekkar* a szentmiséken énekel, hangversenyeket ad. Mivel országhatárainkon kívül is nagy hírnévnek örvend, nyaranta külföldön vendégszerepel (Erdély, Finnország). Nem volt mindig vezetőjük, volt idő, amikor önvezetésre kényszerültek. Jelenleg két jó nevű karvezető karolta fel őket.
- A *Keresztény Ifjúsági Klub (KIK)* 1996-tól működik. Arra hivatott, hogy kultúrált szórakozási és szabadidő eltöltési lehetőségeket biztosítson. Szombatonként, majd második keddenként délután 17 óráig tartott nyitva. Diaesteket tartottak, akik külföldön jártak, a Pódiumban előadóművészeket lehetett látni, a Lyukasórában irodalmi és

néprajzi ismeretterjesztő előadások voltak, Videós esteken művészfilmeket néztek. A programok után a beszélgetéseken a házigazdák megvendégelték a résztvevőket. Mennyasszony-Vőlegény Iskola című programot a Házasság közösség tagjai vezették. Az előadások témája a megismerkedéstől a családalapításig minden kérdést felölelt. Mivel nagyon szentanna-centrikusnak tartották a résztvevők az összejöveteleket, most kéthetente szombaton találkoznak mindig másik plébánián.

- Az egykori varrócsoport alakult át *Szeretetszolgálat*á. A plébánia szociális gondjain igyekszik enyhíteni (élelmiszerek, bútorok, háztartási eszközök osztása, kórházlátogatás, kórházi beteggondozás). Az „Öregek délutánja” keretében Adventben megvendégelik a plébániához tartozó öregeket.
- A vasárnapi 9 órás *Gyermekeken* minél nagyobb mértékben igyekeznek bevonni a kb. 80 gyermeket. Pici gyertyát tartanak az evangélium alatt, a prédikáció kimondottan nekik szól, melyet a hittanosok és a Házasság közösség, „fordítja” le a gyerekek nyelvére. Úrfelmutatáskor mindenki az oltár előtt térdel és csilingel, áldoztatáskor áldást kapnak, amikor szüleikkel kimennek. Egyre nő számuk mindenki öröme.
- A *Képviselőtestület* ülései hétfőn az esti szentmisével kezdődnek. Minden héten a különböző munkacsoport ül össze.

Havi programok

- A *Rózsafüzér társulat* minden hónap első vasárnapján az esti mise előtt tartja titokcseréjét.
- A *Világi Ferencesek Csoportja* második szombatokon du. 16 órakor tartja imaóráját.
- A *Jézus Szíve Családja* első pénteken találkozik, szentmisével és litániával fejezik be összejöveteleiket.
- Teréz anyja világi munkatársai, a *Szeretetmisszionáriusai* utolsó pénteken találkozik közös imára, beszélgetésre, közös szentmisére.
- Mivel a plébános meg van bízva a rabok pasztorációjával, az utolsó pénteken a Börtönmisszió *keresztutat* végez az elítéltekért és családtagjaikért.
- A *Családpasztorációs csoport* a Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskolán elvégezték a Családpasztorációs tanfolyamot. Az egy éve keresztelteket, házasodottakat felkeresik és meghívják őket a Családok miséjére. Az egy éve elhunytak családtagjait is felkeresik, és invitálják őket az egyházközösség elhunytakért mondott miséjére.
- Öt éve indult a *Szörpöntő-hörpöntő*, a vasárnap délelőtti együttlét a gyerekeknek. Az egyházközösség közösségi termében szörpivászat, kekszevészet, játék, ének programokkal várják őket. 1997-től csak az első vasárnapokon gyűlnek össze, hasonlóan kötetlen együttlétben ünneplik a hónap születésnaposait.
- A *Családok miséjére* harmadik vasárnapon a gyermekmise keretében kerül sor, ahol a pap megáldja az egy éve keresztelkedetteket és házasodottakat.
- A *Harmadik Hétvégét* előző állomáshelyéről hozta magával Jani atya, már régóta az egész országból érkeznek ilyenkor fiatalok. Pénteken gyülekeznek és beszélgetnek, szombaton egész napos szentségimádást és csendet csak a zsoltos szakítja meg. Ezen

a napon böjtölnek a Szent Három napot ünneplik. Vasárnap a Húsvétra emlékeznek, Fényünneppel, agapéval.

- A második vasárnap estéken vannak a *zenekari misék*, a Párizsi Ifjúsági Találkozó énekeit lefordították és átültették magyar használatra. Kórus és zenekar kíséri ezeket az énekeket a szentmisén.
- A *Hit és Fény* közösség az értelmi, látás, mozgássérültekből, szülőkből és segítőkől áll. '95-től működő helyi közösség tagja az országos szervezetnek, havonta találkoznak és nyaranta együtt táboroznak.
- A *Házasság* közösséget öt éve alapította hat-nyolc fiatal pár, hogy befelé fordult életükből kitörve újra tartozhassanak egy közösséghez. A kéthetentei találkozásokon eleinte csak beszélgettek közös problémáikról, majd Szentírást olvastak, kurzusokat szerveztek maguknak. Eközben a gyermekfelügyeletet mások vállalják. Két találkozó között imádkoznak egymásért, és más módon is egymás segítségére állnak. Ezek a fiatal házaspárok tartják a plébánián a jegyesoktatásokat. Egy-egy leendő pár rá van bízva egy-egy családra, akik példájukkal segítik, támogatják a házasulandókat. Jelenlétükkel tanúságot tesznek hitükről, elkötelezettségükről, a keresztény nagycsalád Istentől megáldott küzdelmeiről, örömeiről.
- A *plébániai lap* '94. februárjában indult. Célja elsősorban az információnyújtás volt. Tartalomból: miserend, programok, gyerekoldalak, helyi, városi, országos hírek, könyv-, film-, zeneajánlás. Ma már hivatásos újságíró vezeti a munkálatokat. Az újság komoly folyóirattá nőtte ki magát: ismereteket közöl, nevel, élményt nyújt olvasójának.

Éves programok

- *Szent Három nap megünneplése*: Nagycsütörtökön kezdődik a lábmosás szertartásával, ezzel emlékezve arra az alázatra, mellyel Jézus is megmosta az apostolokét. Az Utolsó Vacsora miséje után virrasztás, Szentségimádás, Búcsúbeszéd felolvasása. Nagypénteken keresztút, az Úr szenvedésének ünneplése Taise-i kereszt előtt. Nagyszombaton délután 17 órakor kezdik a Vigíliát kezdő olvasmányok felolvasásával a feltámadás ünneplését. Este nyolc órakor kezdődnek a Húsvéti Vigília szertartásai.
- A szokásos plébániai lelkigyakorlatok mellett évente egy-két alkalommal várja *Élet a Lélekben Szeminárium* a megújulni vágyókat. Az ország számos plébániáján indítanak hasonlókat, melyhez központi füzetet használnak. Az ötven résztvevőből sokan kerülnek be valamelyik közösségbe, és köteleződnek el az egyházi munkára.
- A *Nagymarosi Ifjúsági Találkozón* '83. óta mindig képviselteti magát valaki a csatai Szt. Anna templomból. Az *Országos Karizmatikus Találkozókra* minden évben indítanak buszt, hol egyet, hol hármat.

Amint Jani atya cikkében olvastuk, nem nehézségek és problémák nélküli ez a mozgalom sem. Egyes elemeiben szektás vonásokat hordoz, amit időben kell értő módon kigyomlálni. Könnyen alakulhat ki vallási fanatizmus. Fontos a higgadtság megőrzése, jól tesz a fűjtató paripáknak a kétezer éves egyház szénás szekere.

A hirtelen „megvilágosodott” hívők nem biztos, hogy precízen megtalálják a határt a misztika és a New Age között. Mindenre, ami különlegesen hangzik, már mozdulnak is. Legyen elcsendesedett szelíd arca is a buzgóság lángjával égő elit kereszténynek. Nem nehéz félreérteni a karizmatikus tanításokat. Lehet olyan hangokat hallani Csátán, hogy „dilisekkel lesz tele a

város”. Ők pedig a Szt. Annából jönnek. Meg kell vizsgálniuk, hogy ez „az igazságért minden rosszat fognak rátok” ígérete, vagy pedig nem ez az a gúny, amire büszkének kell lenni.

Mivel nagy (el)szívó hatása van ennek a plébániának különösen a fiatalok körében, legalább azt kell visszaszorítani, hogy a régi közösséget (ahonnan kiszakadt az illető) lejárassa az igazságtól diadalittasan. Nem lehet ingyen szórakoztatóipar sem egy lelkiismereti mozgalom. A „testvérek az Úrban” igazsága nem biztos, hogy applikálható a liturgia közbeni tracsparti elnézésére. Tudjuk, hogy a tömegpszichózis sok mindenre rá tudja venni a befolyásolható egyént. A maratoni hosszú szertartások a koncertélménnyel párosulva disco-révület hangulatot is okozhatnak, ami már nem a „Szentlélektől való megittasodás”.

A lelki nyalókák fontosak a kezdeti időben, de idővel át kell szokni a kevésbé finom, de táplálóbb élelemre. Ha nem történik meg, a regresszió miatt nem tud tovább fejlődni az egyén kereszténysége, neki a kereszténység csak a bulit jelenti. Az egzakt hitismeretek és erkölcsi karakter vonásokat ne akarjuk felváltani a „Take it easy!”²¹ szlogennel.

2.5.3. Összevetés

Dolgozatom második részében a két kiválasztott plébánia bemutatásával foglalkozom. Eddig öt szempont szerint írtam le egymás után a két helyen megvalósuló gyakorlatot. A plébánia-történetek, plébánosok, működési területek és a plébániák irányítási formáinak különbözőségeiből adódnak a lelkipásztorkodásban, vallásosságban megfigyelhető különbségek.

Leginkább erre a fejezetre jellemző a kiegyensúlyozatlanság. Bár törekedtem az arányosságra, a különbségek szembeötlők. A mindennapi élet bemutatásában sokkal több anyagot közlök (azt is rendszerezettebben) a Szt. Anna plébániáról. Ennek az az egyszerű oka, hogy arról többet lehet írni, mert sok minden történik ott.

A Szt. Anna plébániát új típusú, közösségi-, a Szt. Kristófot régi típusú plébániának tartom, mely nem mondható közösséginek. Bár a Szt. Kristóf a „maga kategóriájában” a magyarországi átlagnál jobb, érzéseim szerint strukturális változtatás nélkül kevésbé fejlődőképes, bármennyire szorgalmazza ezt maga a plébános is. A Szt. Annánál ez megtörtént, mely szinte egy más létmódot hozott magával. Nem szabad elfelejtenünk, hogy ehhez hasonló szervezeti-fokú plébánia kevés van az országban.

Meggyőződésem, hogy összehasonlításom megállapítását „szociológus szemüveggel” lehet csak ilyen egyértelműen megtenni. Ekkor kívülről álló terepkutatóként alkotok véleményt a látottakról, tapasztaltakról. Az egyház viszont nem csak társadalmi alakulat, hanem misztikus valóság is egyben, melynek vannak megismerhetetlen tulajdonságai is. Miközben a vallásgyakorlat látható tényeit szemlélem, a lelki folyamatok mélységeibe nem láthatok bele. A vallásgyakorlatra jellemző a leginkább, hogy a látszat nem mindig tükrözi a valóságot. Például a gyóntató atya sem tudja pontosan meghatározni egy-egy nála végzett gyónás üdvösségtani értékét.

2.6. Jövőkép

Végezetül a múlt és jelen bemutatása után szeretnék a plébániák jövőjéről is megfogalmazni néhány gondolatot.

²¹ Ford.: Vedd könnyedén.

2.6.1. Szt. Kristóf plébánia

Dr. Tóth Kálmán a vele készített interjú során nem habozott felvállalni sikertelenségét, a plébániai közösség-szervező tevékenységével kapcsolatban. Viszont úgy vélem nem igazán tudja sikertelenségének okát.

1997. évi szilveszteri beszédében tett említést a jövőre vonatkozó terveiről, céljairól. Elsősorban mások segítségét kéri, hiszen ő is tudja, hogy nem képes egy személy (ha pap is) élő egyházközséget szervezni. Szeretné, ha az 5-10 aktív képviselő testületi tag mellett lenne még 10-20 olyan ember, akire tudna építeni, akik segítenék mint közeli munkatársak. Van gazdag könyvtára a plébániának, szívesen elindítaná a könyvkölcsönzést a felszabadult egyházközségi szobában (garzon), ha lenne ember, aki ezt a szolgálatot végezné. A Kálvária kápolna falai vizesednek, így az egyházközségnek állagmegóvási munkálatokat kellett elindítania. Az atya felhívta a figyelmet, hogy társadalmi munkával sok pénzt meg lehetne takarítani. A vakolat-leverésre sikerült is két alkalommal kis csoportokat összetoboroznia, jól folynak a munkálatok a képviselőtestület vezetésével. Jónak látja, hogy szervezzen egyházközségének még több kihelyezett lelkipályát, ahol intenzívebben vannak együtt az egyházközség tagjai, így barátságok, kapcsolatok alakulhatnak. Ezt is csak úgy tudja megszervezni, ha van kinek, van kikkel.

Legutóbbi szilveszteri beszédében ismertette újabb tervét is. Utcafelelősök csapatát szeretné kialakítani. A plébánia minden utcájának lenne egy, a képviselőtestület által megbízott felelőse. „Ezek jelentenék a betegeket, az iskolába kerülő gyerekeket, költözéseket... Ezek lehetnének a képviselő testület tagjai, a Rózsafüzér társulat tagjai vagy bárki más.”²² Ezek után látjuk, hogy a plébános is ismeri a problémát, a szándék is megvan a jobbításra, tesz is érte. A kérdés csak az, hogy megtalálja-e a megfelelő módszert mindehhez. Be kellene vonnia az embereket mindjobban a tervezésbe és a megvalósításba. Nem csak a hívekért tenni, hanem velük együtt. Kedvezőbb az emberek hozzáállása, ha a sajátjuknak érzik a feladatot. Ki kellene használni a kreativitásukat, tenni akarásukat, hadd valósítsák meg önmagukat, álmaikat a közösségben. Biztos vagyok benne, hogy itt is vannak olyan tehetségek, lelkes emberek mint a Szt. Anna plébánián. Kérdés, hogy mennyi kerül felszínre a nyáj és a pásztor örömére.

2.6.2. Szent Anna plébánia

Hogyan alakul a Szt. Anna közösség jövője? Nem egyértelmű. Nem mondhatjuk, hogy sinen vannak már, megy a vonat. Nem mindenki mozdony ebben a közösségben sem. Vannak sokan, akik szívesen vesznek részt a különböző tevékenységekben, mert jól érzik magukat. Ezzel semmi gond nincs, ez az első lépés. De a felnőtt (nagykorú Krisztus-hívő) új értéket is előállít, ez a második lépés. A harmadik lépés az lenne, hogy másokat is megtanítani járni. A jól ismert keresztény mondás úgy hangzik: „A jót meg kell tartani, a rosszat el kell vetni”.

A plébános a nyitás fő feladatát fogalmazza meg. Miután ők már jól érzik egymást, Csata többi plébániájára az egyházmegyébe, a magyar egyházba, és a határokon túlra is kell jusson gazdagságukból. Mind anyagi és lelki értelemben. Jani atya mindezt így fogalmazta meg azon írásában, mely a plébániai lap 1998. decemberi számában fog megjelenni: „Hogyan építsünk testvéri plébániát, egymást ismerő, egymással törődő közösségeket a Szt. Annában? Hogyan működünk együtt testvéri módon a városi plébániákkal, a határon túli és szegény plébániákkal? Szolidaritás megélése a papsággal - a sajátjainkkal, a városban élőkkel, a püspökkel. „Karizmak napja” a közösségünkben, „Talentum Bank” a rászorultakért, mindannyiunkért...

²² Dr. Tóth Kálmán év végi beszámolója, mely elhangzott: 1997. dec. 31-én a Szent Kristóf templomban.

„Egyházközségi menedékhely” létrehozása, ahová egy rövid időre befogadhatnánk a krízisbe kerülteket. Összefogás keresése a társadalmi karitatív erőkkal. A szükségben szenvedők támogatásának egyéni és közösségi útjainak feltárása. Keresztény érdekvédelmi szervezet létrehozása. Az apák atyai méltóságának, szerepének felfedezése és kibontása. Szent József szerepe az atya-képben.

Nem folytatom tovább. Te jössz! Várlak és várom javaslataidat, ötleteidet és különösen azt, hogy ebből mi az, amit személyesen Te viszel tovább. Nyafogás, sopánkodás méltatlankodás, romboló kritizálás helyett a Test Tagjainak fel kell építeniük egymást a szeretetben. Erre nagy lehetőség az előttünk álló Atya éve. Ne feledd: havonta egyszer, harmadik szombaton délelőtt erről közösen szeretnék Veled gondolkozni, tervezni és főleg tenni!”

Befejezés

A dolgozat címe összehasonlító elemzést ígér, mégis sok benne a leíró rész. Ennek oka az, hogy elemző-összehasonlító megállapításaim megalapozásához szükségesnek tartottam részletesen bemutatni kutatási területeimet, leírni a végzett tevékenységeket.

Számos ponton kapcsolódást találtam a teológiai elméletek és a vallási élet gyakorlata között. Ezt főleg annak köszönhetem, hogy sikerült tipikus plébániákat választanom. A régi egyházkép maradványa a Szt. Kristóf plébánia, a fejlődés új útjait a Szt. Anna plébánia szemlélteti.

A Szt. Anna plébánián végzett kutatás alapján beigazolódott hipotézisem: a Katolikus Karizmatikus Magújulási mozgalom alkalmas eszköze a közösségi plébánia kialakításának. Ha nem is az egyetlen megoldás, de egy lehetőség, mely a Szt. Anna plébánia előtt is bimbózó közösségi életét sokrétűen kibontakoztatta.

A továbbiakban más plébániákat is lehetne vizsgálni, de a „saját kategóriájukban”. Nem csak karizmatikus lelkiség szellemében működnek közösségi plébániák. Ráadásul a Szt. Anna plébánia sem homogén ebből a szempontból, Jani atyának meghatározó munkatársai kötődnek más lelkiséghez, pl.: Regnum Marianum, Bokor közösség, olvasótábori mozgalom. A káposztásmegyeri (Tomka Ferenc által vezetett), és a kecskeméti (Jávorka Lajos vezette) plébániák Fokolaré szelleműek. Ezekkel össze lehetne vetni a Szt. Anna plébániát, de jelen dolgozatomnak nem ez volt a célja.

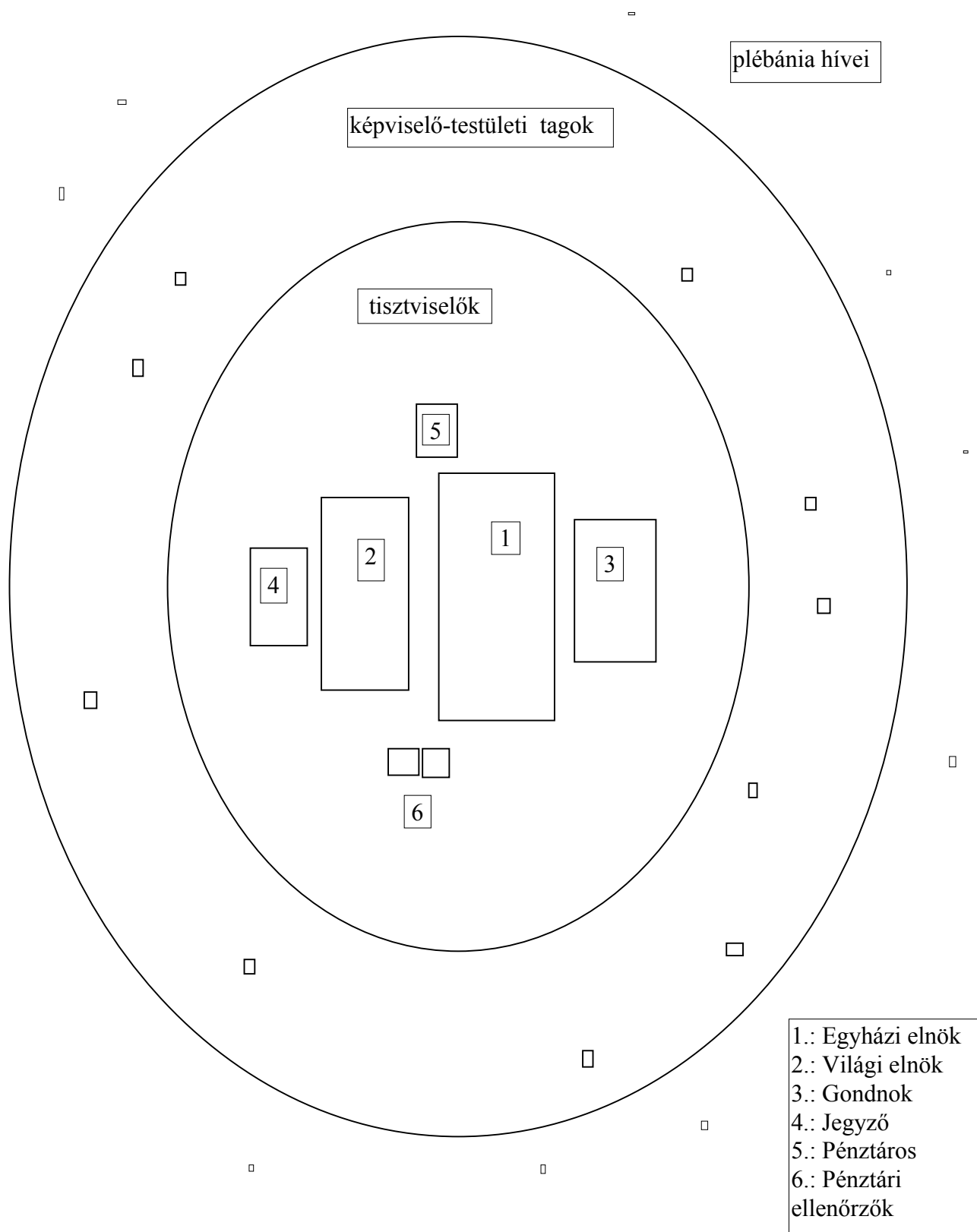
Amikor XXIII. János pápa a Katolikus Egyház élére került a Szentlélek egy újabb kiáradásáért imádkozott. Aztán meghirdette a II. Vatikáni Zsinatot. Kinyitotta a vatikáni ablakokat, hogy befújhasson a friss szél. Nem kis bátorság kellett mindehhez, hiszen erős volt az ellenállás. Látható, hogy mennyire kellett az a szél, és kell még ma is.

Irodalomjegyzék

1. Csanád B. - Csepregi I.: Egyházközségek-”részegyházak”, In.: Tomka Ferenc: Az evangelizáció, Szt. Gellért Kiadó és Nyomda, Bp., 1996.
2. Dr. Bán Endre: Papi szolgálatról és életről, In: Dr. Cserháti József - Dr. Fábián Árpád szerk.: A II. Vatikáni Zsinat tanítása, Szt. István Társulat, Bp., 1992.
3. Dr. Cserháti József - Dr. Fábián Árpád szerk.: A II. Vatikáni Zsinat tanítása, Szt. István Társulat, Bp., 1992.
4. Dr. Mihályfi Ákos: Az igehirdetés, Szent István Társulat, Bp., 1927.
5. Dr. Szántó Konrád: A katolikus egyház története I.-II., Ecclesia, Bp., 1983.
6. Dr. Tiefenthaler József: Krisztus papja, Szt. Jeromos Bibliatársulat, Bp., 1918.
7. Dr. Walter József: A katolikus pap, Kalocsai Rt., Kalocsa, 1924.
8. Earl Babie: A társadalomtudományi kutatás gyakorlata, Balassi Kiadó, Bp., 1996.
9. Gerevich József szerk.: Közösségi mentálhigiéné, Gondolat, Bp., 1989.
10. Kamarás István: Bensőséges bázisok, Országos Oktatási Intézet, Bp., 1994.
11. Kaufmann, Franz-Xaver: Vallás és modernitás, = Replika, 1996., 21-22. sz.
12. L. S. Suenens: Új Pünkösöd ?, Prugg Verlag, Eisenstadt, 1979.
13. Magyarországi Katolikus Egyházközségek Igazgatási és Adóztatási Szabályzata, Stephaneum nyomda, Bp., 1939.
14. Max Weber: Vallásszociológia, In.: M.W.: Gazdaság és társadalom, KJK., Bp., 1992.
15. P. Hans Bouob SAC.: A Szentlélek adományai, Emmausz Katolikus Karizmatikus Közösség Marana Tha 2000 Alapítványa, Bp., 1994.
16. P. Békés Gellért, P. Dalos Patrik ford.: Újszövetségi Szentírás, Szt. Jeromos Bibliatársulat, Bp., 1992.
17. Patti Gallangher Mansfield: Az új Pünkösöd kezdete, Emmausz Katolikus Karizmatikus Közösség Marana Tha 2000 Alapítványa, Bp., 1995.
18. Robert De Grandis SSJ.: Új bevezetés a Katolikus Karizmatikus Megújulásba, Marana Tha 2000, Bp., 1997.
19. Tomka Ferenc: Az evangelizáció, Szt. Gellért Kiadó és Nyomda, Bp., 1996.
20. Tomka Miklós: A vallásszociológia új útjai, = Replika, 1996., 21-22. sz.
21. Tomka Miklós: Magyar katolicizmus 1991., OLI., Bp., 1991.
22. Watchman Nee: A normális keresztyén élet, Evangéliumi Kiadó, Stuttgart, 1993.

Függelék

Az egyházközségi képviselőtestület szervezete

A lelkipásztori tanácsok szerkezete

